

RIPOLL, E. (ed.): *Abate H. Breuil. Antología de textos*. Reial Acadèmia de Bones Lletres i Universidad Nacional de Educación a Distancia, Barcelona-Madrid, 2002, 402 p., figs., il., índexs onomàstic i geogràfic.

El llibre editat pel Dr. Ripoll Perelló s'emmarca en un dels aspectes més destacats de la seva producció bibliogràfica, la de les recopilacions documentals, necrològiques i altres aspectes relacionats amb la història de la prehistòria. Vull deixar clar que faig aquesta constatació en termes d'elogi i d'admiració, ja que les aportacions del Dr. Ripoll Perelló són molt valuoses per entendre moltes coses que continuen vigents en la prehistòria mundial. Ningú que no conegui la «lletra petita» dels personatges que han jugat un paper destacat en el desenvolupament de la nostra ciència podrà conèixer-la a fons, ja que moltes circumstàncies personals, i àdhuc familiars, han tingut repercussions acadèmiques i/o científiques.

Dins del gènere científic de l'obra el Dr. Ripoll Perelló ha tingut sempre una especial predilecció per la figura d'Henri Breuil, de l'*abate Breuil*, com a ell li agrada recordar-lo, o simplement de l'*Abbé*, en la seva forma francesa, la més estimada pel propi personatge. La relació entre Breuil i Ripoll ens ha estat repetidament descrita per aquest darrer com la de mestre i deixeble, des d'aquell llunyà 1951, quan es varen conèixer a l'Institut de Paléontologie Humaine de París. Els deu anys darrers de la vida de Breuil coincideixen amb l'entrada de Ripoll en els més alts cercles científics de la prehistòria mundial, de la mà de Lluís Pericot i del mateix Breuil. L'amistat entre els personatges fa que bona part de la documentació del prehistoriador francès passi a mans de Ripoll, que ens l'ha anant oferint en petites dosis, des de les necrològiques de Breuil fins aquesta mateixa obra que ressenyem, passant, entre moltes altres coses, pel monumental homenatge en dos volums compilat poc després de la mort del savi francès (*Miscelánea en homenaje al Abate Breuil (1877-1961)*), Barcelona, 1964-1965, ed. Instituto de Prehistoria y Arqueología de la Diputación de Barcelona) o la monografia de 1994 (*El Abate Henri Breuil (1877-1961)*), Madrid 1994, ed. UNED).

En el llibre que ens ocupa el Dr. Ripoll Perelló selecciona i tradueix textos de Breuil per tal d'arribar a perfilar alguns dels infinits aspectes del personatge. En un primer apartat (*En los pliegos de la memoria*) Ripoll segueix un ordre cronològic en la vida de Breuil que ens permet seguir la seva trajectòria vital i personal, des dels estudis al seminari fins a la seva irreprimible vocació per la prehistò-

ria al llarg de més de seixanta anys. Hi desfilen vivències personals de viatges i estades a mig món, però també circumstàncies curioses i interessants per a la prehistòria, com quan l'any 1925 elabora una carta al papa Pius XI per prevenir-lo del moviment que molts dels seus cardenals estaven endegant en contra de les veritats científiques que la prehistòria anava deixant clares, i de les quals ell, juntament amb Teilhard de Chardin i altres sacerdots, n'era en bona part responsable.

Un segon apartat ens introdueix en els textos de les necrològiques que el propi Breuil va fer per a molts prehistoriadors. Hi desfilen els seus primers mestres com Piette o Cartailhac, el seu mecenes Albert I de Mònaco, o els seus companys Boule, Peyrony, Obermaier, el comte Begouën i l'espanyol Hermilio Alcalde del Río. Tan sols la nota dedicada al professor Vallois no correspon a una necrològica, sinó a una *laudatio* feta en honor seu amb motiu de la seva jubilació l'any 1961. Globalment podem considerar aquesta galeria de personatges recollits en aquest capítol com un dibuix prou fidedigne de la prehistòria de la primera meitat del segle XX, amb les seves teories, els seus descobriments i les seves circumstàncies; tot plegat, molt útil per saber què passava llavors, qui ho feia i per què.

El tercer capítol ens porta cap al terreny preferit de Breuil, les coves, els jaciments, els abrics amb pintures d'Espanya i de França, però també els llunyans paisatges africans i xinesos que Breuil va conèixer i estimar. Les vívides descripcions dels viatges a llocs de mules, dels allotjaments precaris, dels sacrificis de tot tipus per arribar a veure pintures i gravats, ens recorden que la prehistòria no ha nascut als despatxos sinó al camp, en contacte amb la natura. Breuil mai no s'arronsà davant les dificultats, sempre carregat amb els estris de dibuix per poder després presentar els calcs que farien aparèixer davant l'opinió pública la realitat amagada al fons d'una cova o al cim d'una cinglera inaccessible del nostre llevant peninsular. La selecció del Dr. Ripoll Perelló ens permet copsar perfectament aquesta identificació de Breuil amb l'entorn on varen viure els nostres avantpassats.

Finalment l'obra ens introdueix en una sèrie de textos més erudits i de maduresa, en els quals Breuil opina sobre temes d'alta ciència, de filosofia i de teologia, producte de les reflexions que la prehistòria li provocava. El contacte amb la realitat científica continuava essent una dificultat ideològica en molts àmbits de la societat de la primera meitat del segle XX; les aportacions de gent com els religiosos de mentalitat oberta del tipus de Breuil, Obermaier o Teilhard de Chardin varen fer molt per

anar canviant aquella visió restringida i tancada que hi havia abans; foren els precursors de l'*aggiornamento* que un parell d'anys després de la mort de Breuil va preconitzar Joan XXIII des del Concili Vaticà II (amb un èxit dubtós, vistos els resultats quaranta anys després...). Però dins d'aquest apartat també hi ha visions dedicades a l'autenticitat de certs conjunts pintats, al cinema o al solutria, tot sempre dins les preocupacions intel·lectuals i socials del gran personatge que fou Breuil.

Cal agrair que el Dr. Ripoll Perelló ens hagi facilitat l'accés a aquest conjunt de textos que ens permeten il·luminar una part de la foscor del que queda darrere de nosaltres, massa sovint oblidat i sense el qual podem no entendre gaire el que avui és la prehistòria.

Josep M. Fullola i Pericot

LORBLANCHET, M.: *La grotte ornée de Pergouset (Saint-Géry, Lot), un sanctuaire secret paléolithique.* Documents d'Archéologie Française 85, ed. de la Maison des Sciences de l'Homme, París 2001, 188 p., 136 figs., 11 documents, resums en francès, anglès i espanyol.

El treball que ens presenta el prestigiós especialista en art paleolític Michel Lorblanchet és el fruit de deu anys de feina en una petita cova amb gravats de la zona de la vall del Lot, ben a prop de la famosa cova amb pintures de Pech-Merle.

Després de la descripció de la troballa, feta l'any 1964 per un grup d'espeleòlegs sensibles a l'art parietal, entrem en la descripció de la cavitat. Es tracta d'un tub de 190 m de llargada, bona part del qual s'ha de passar reptant. La presència d'aigua és abundant, ja que les crescudes del riu inunden la cova i la surgència interior també contribueix a aquest fet.

L'enfocament que Lorblanchet dóna al seu estudi passa per una primera part d'aproximacions interdisciplinars (pol·len, sedimentologia, antracologia, ictiologia, fins i tot restes humanes de la zona de l'entrada...) derivades dels sondeigs fets en diverses parts de la cova. De tota manera, els materials recuperats i les analítiques fetes ens parlen de fases finals de la prehistòria o posteriors i no ens aclareixen gaire les qüestions derivades de l'ocupació paleolítica.

Les diverses sales amb gravats paleolítics són objecte d'estudi aprofundit en els capítols següents.

Es fa una acurada descripció de totes les figures (153) gravades a les parets i el sostre de la cova, amb un predomini dels rens, els cavalls i les cabres salvatges. Les convencions de les reproduccions són molt clares i permeten una lectura fàcil de les figures en una excel·lent edició.

La precisió de l'estudi de Lorblanchet i els seus col·laboradors permet arribar a delicadeses com la reconstrucció de les diverses fases de dibuix d'un gran bisó de la sala III. A la figura 64 se'ns plantejgen aquests diversos moments de gravat de l'animal a partir de les superposicions observades a gran augment; no per clàssic, aquest recurs deixa de comprendre'ns quan podem anar veient, pas a pas, la idea prèvia del dibuixant i la seva plasmació, amb trets segurs i fermes, a la paret de la cova.

A més de les «clàssiques» figures d'animals, també tenim a Le Pergouset vagues figures humanes, tan imprecises com són sempre en l'art paleolític. Algunes presenten acefàlia, d'altres tan sols retraten part del cos humà, com les nombroses vulves identificades per Lorblanchet. Per acabar amb els sempre presents «motius estranys», cal esmentar els deu «monstres», és a dir, els elements que representen característiques de dos o més animals / persones diferents (cavalls amb coll allargat com de girafa, etc.). Un altre fet prou comú en moltes coves, l'aprofitament de relleus o altres elements naturals per esbossar-hi una figura, el tenim a Le Pergouset en forma de peix. En efecte, a la pàgina 140 se'ns mostra com la cornisa lateral d'una de les sales serveix per, afegint-hi un ull i quatre trets més, donar-nos una imatge d'un peix.

Pel que fa a l'aspecte cronològic de les representacions gravades, l'autor es troba amb el dilema que aquests darrers temps ha vingut afectant l'art rupestre paleolític, l'estil oposat a la datació radiocarbònica. Les dades de Chauvet han trasbalsat el tema fins a límits insospitats i ara, davant de qualsevol contradicció, no se sap ben bé cap on tirar. Aquí la qüestió estilística és ben clara, estil IV, Magdalenian, elements gravats tots que fan pensar en això. Però, per sort o per desgràcia de Lorblanchet, en un dels repeus de la cova es va trobar un carbó, segurament de torxa, que va donar una cronologia de 32.850±520 BP. Atès que a Le Pergouset només hi ha gravats, no és gaire difícil descartar la data com la que ens indica l'edat dels gravats, però el dubte es discuteix a bastament en el llibre; l'autor es decanta, lògicament, per la datació estilística, però el dubte i les justificacions que ens dóna són simptomàtiques de l'estat d'indecisió generalitzat que hi ha entre els estudiosos de l'art rupestre paleolític.